

aanpak
**hegeleidings
ethiek**

Verslag workshop
Aanpak Begeleidingsethiek
Inzet blusrobot
Nederlands Instituut Publieke Veiligheid

ECP

Platform voor de
InformatieSamenleving

NIPV Nederlands
Instituut
Publieke
Veiligheid

Voorwoord

De toenemende digitalisering brengt ingrijpende veranderingen met zich mee, in allerlei sectoren. Nieuwe mogelijkheden voor communicatie, monitoring en analyse roepen vragen op. Wat is de positie van de mens in deze omgeving, hoe staat het met data, met privacy, wat doen algoritmes en wat willen gebruikers eigenlijk? Begeleidingsethiek is ethiek die zich specifiek met dit soort vragen bezighoudt. Hij is gebaseerd op techniekfilosofie, die uitgaat van eeuwenoude verwevenheid tussen mens en technologie.

De Aanpak Begeleidingsethiek is een concrete aanpak waarin betrokkenen met elkaar in dialoog gaan over de effecten van de nieuwe technologie én de waarden die daarbij in het geding komen. Dat zijn vaak waarden gelieerd aan autonomie van de gebruiker, efficiëntie van het proces, transparantie van het algoritme, privacy, et cetera.

Tijdens de sessie komen verschillende stakeholders als gebruikers, ontwikkelaars, beleidsvormers en beslissers met elkaar in gesprek. Na de dialoog hebben de deelnemers ethische handelingsopties gegenereerd, waarvan verschillende vaak direct opgepakt kunnen worden. Er is gezamenlijk gekeken welke waarden we in het digitale domein belangrijk vinden en hoe we die willen verankeren en borgen in digitale processen en handelingen. Dit alles om ook bij verdere digitalisering op het vertrouwen van de samenleving en de participanten kunnen blijven rekenen. Dit is niet in één stap te realiseren het is een continu proces waarin deze workshop een schakel is.

Workshop aanpak begeleidingsethiek

Initiatiefnemers: Mirjam van Bokhorst (programmamanager IV) en Sandra McEwan-Verver (projectleider “Ethiek bij de Veiligheidsregio’s”)
Moderatoren: Hannah Boute (ECP) en Gijske de Boo (Rijnstate Arnhem)

Op 11 april organiseerde het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid op initiatief van Sandra McEwan-Verver (projectleider “Ethiek bij de Veiligheidsregio’s”) een sessie begeleidingsethiek over de casus ‘Inzet blusrobot’. Aan de workshop namen 13 deelnemers (zie bijlage voor specificatie) deel onder leiding van Hannah Boute (ECP) en Gijske de Boo (namens ECP).

De doelstelling is tweeledig:

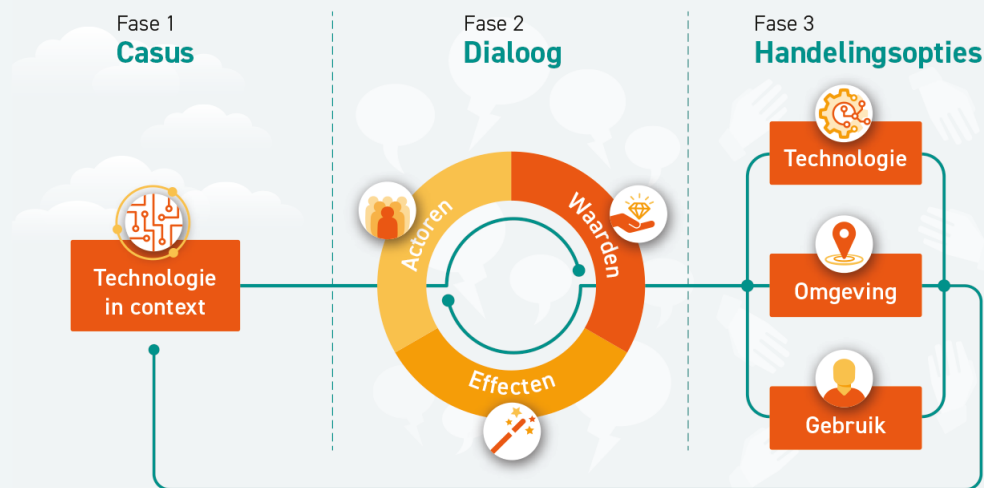
- ▷ Leren tijdens de workshop
- Welke effecten, waarden en actoren worden genoemd
- Welke handelingsopties zijn er om de toepassing te verbeteren
- ▷ Leren over de Aanpak Begeleidingsethiek
- Hoe kan de organisatie deze methodiek gebruiken rondom ethische kwesties en technologie-implementaties

Het verslag bevat de volgende elementen:

- ▷ Toelichting op de Aanpak Begeleidingsethiek
- ▷ Weerslag van de workshop

Aanpak begeleidingsethiek

De aanpak bevat de volgende fasen:

Fase 0 Introductie

Introductie over de doelstelling en een toelichting op het model en het gedachtengoed

Fase 1 Toelichting

Hoe ziet de technologie eruit en in welke context wordt deze toegepast

Fase 2 Dialoog

- ▷ Een korte ronde waarin de deelnemers aan de workshop de betrokken actoren benoemen
- ▷ Brainwrite waar deelnemers mogelijke effecten benoemen en bespreken
- ▷ Benoemen van waarden die een rol spelen bij die effecten

Fase 3 Handelingsopties

In subgroepjes gaan de deelnemers op zoek naar handelingsopties vanuit de technologie, de omgeving en het individu.

Fase 1

Technologie en context

De wereld steeds complexer en dat heeft gevolgen ook voor de brandweer, dit wordt uitgelegd aan de hand van 5 t's in onze leefwereld en industrie: te gevaarlijk, complex, groot, heftig, vies. Je ziet dit aan grotere loodsen en gebouwen, bijvoorbeeld bij een brand van een elektrische auto in een parkeergarage onder een woontoren. Het Team Digitale Verkenning zorgt bij calamiteiten voor snel overzicht, bijvoorbeeld met drones in de lucht en onder water en zoekt naar de juiste manieren om in complexe situaties goed overzicht te krijgen. Technologie helpt hierbij om sneller en veiliger te werken. Meer hierover is te vinden op: www.digitaleverkenning.nl

Voor deze casus richten we ons op de ontwikkelde blusrobot, door de mensen die er mee werken ook wel 'Brutus' genoemd. De blusrobot is ontwikkeld door Robbert Heinecke, zowel IT'er als operationeel werkzaam bij de Gezamenlijke Brandweer, Brutus heeft een onderstel dat aangestuurd kan worden vanaf afstand, is uitgerust met camera's en meet- en blusapparatuur en verbonden met zelf in beheer zijnde cloud opslag. Tijdens een inzet kan de operationeel leiding gevende aan de meldkamer vragen om Team Digitale Verkenning te alarmeren. Dit zal met name gebeuren in situaties die als gevaarlijk beoordeeld worden. Team Digitale Verkenning komt dan ter plaatse met in deze casus een blusrobot, en bijbehorende team van specialisten. Deze specialisten (bijvoorbeeld de bestuurder van de robot) werken nauw samen met het operationeel team ter plaatse. De blusrobot draagt bij aan een verbeterde beeldvorming. Camera's geven een beeld van de omgeving, eventuele brandhaarden, slachtoffers of gevaarlijke situaties. Ook zijn er sensoren geplaatst op de blusrobot waarmee additionele metingen uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast kan de robot ook zelf blussen, wat met name voordelen heeft in loodsen, tunnels en industriële objecten. Door dit te doen, hoeven mensen niet naar binnen in voor hen onveilige situaties: bijvoorbeeld bij instortingsgevaar.

De werkwijze van Team Digitale Verkenning loopt ver vooruit in Nederland en ook wereldwijd. Het inzetten van de blusrobot heeft wel wat losgemaakt bij mensen die erbij in de buurt werken. Juist ook omdat de robot op afstand te besturen is en allerlei data genereert, spelen daarbij gevoelens van veiligheid ook een rol. Voor het verder inzetten van de blusrobot spelen dus ook ethische vragen een rol. De hoop is dat door dit met verschillende betrokkenen te verkennen, er meer zicht komt op hoe dit op een goede manier te kunnen gaan doen.

Fase 2

Dialogo

In deze tweede fase gaan de deelnemers in gesprek over wie er betrokken zijn bij de inzet en het gebruik van de blusrobot. Ook buigen zij zich over de positieve en negatieve effecten van deze inzet, en benoemen zij belangrijke waarden waar rekening mee gehouden moet worden bij de inzet van een dergelijke toepassing.

Actoren:

Bij de actoren is de vraag wie er betrokken is of geraakt wordt door de case. De deelnemers aan tafel vertegenwoordigen al een deel van die actoren. Ze noemen de volgende betrokkenen:

- Centralisten in de meldkamers
- TDV Team Digitale Verkenning (teamleider voor overzicht, operator blusrobot, team steunend in proces)
- Operationeel team ter plekke: bevelvoerders met medewerkers, Officier van Dienst, de hoofdofficier van dienst
- Veiligheidsregio's
- Team Brandonderzoek
- Gemeenten
- Verzekeraar
- Functionarissen binnen het multiproces, (GRIP 1 t/m 4)
- Informatiemanager
- Informatieplotter
- Politie / OM
- Havenbedrijf
- Adviseur gevaarlijke stoffen
- Douane
- Eigenaar pand
- Brandweermensen die werken in de omgeving
- Slachtoffers
- Pers
- Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS)

De vraag aan de deelnemers was om in het vervolg van de sessie ook te proberen vanuit deze perspectieven hun inbreng te geven.

Effecten:

De vraag is hier welke positieve en negatieve effecten de invoering en het gebruik van de Blusrobot hebben.

Positieve effecten

- Brandbestrijding inzetten waar dit te gevaarlijk is voor eigen personeel
- Gezamenlijke beeldvorming situatie
- Maakt werk hulpverleners veiliger
- Inhoud werk kan veranderen
- Effectiever en efficiënter brand bestrijden
- Snellere beeldvorming = effectievere inzet materiaal
- Maakt situaties inzichtelijk = veiligheidsrisico's beter kunnen inschatten
- Door data en metingen gedetailleerde beeldvorming van de situatie
- Opgeslagen data kan worden gebruikt voor vakbekwaamheid

Negatieve effecten

- Angst voor vervanging hulpverleners
- Door huidige situatie lange tijd wachten voor de blusrobot er is
- Inhoud werk kan erdoor veranderen
- Leidt vanwege nieuwheid mogelijk tot afleiding
- Onbekendheid blusrobot in incident – nog geen of weinig inzet
- Onbekendheid technologie: vermijden samenwerking ermee
- Andere vraag /in zet vaardigheden
- Data overload: opslaan van de data kan juridisch effecten hebben
- Te veel richten op data kan afleiden en je laten leunen op de technologie

Waarden:

De relevante waarden zijn door de facilitators geïnventariseerd terwijl de deelnemers bezig waren met het benoemen van effecten. Achter veel effecten gaan waarden schuil. Die lijst is gedeeld met de deelnemers en door hen besproken en aangevuld. Dat leverde de volgende lijst met waarden op:

Waarden	
Veiligheid (situatie/ personen)	betrouwbaarheid
werkplezier	kundigheid
duidelijkheid	samenwerking
efficiëntie	professionaliteit
verantwoordelijkheid	vertrouwen
gezondheid	informatieveiligheid
privacy	kwaliteit van dienstverlening / effectiviteit

De deelnemers hebben de hierboven genoemde waarden geprioriteerd. De drie waarden met de hoogste prioriteit waren: veiligheid, efficiëntie en kwaliteit van dienstverlening/ effectiviteit en werden meegenomen in de vervolgstappen.

Fase 3

Handelingsopties

In het proces van het opstellen van de handelingsopties zijn de waarden veiligheid, efficiëntie en kwaliteit van dienstverlening/ effectiviteit uit de vorige fase meegenomen. De deelnemers kregen een uitleg over de verschillende categorieën binnen de handelingsopties. Het kan bijvoorbeeld gaan over het ontwerp van de technologie, het aanpassen van de omgeving waarbinnen de toepassing functioneert en het gedrag van mensen. De deelnemers worden in drie werkgroepen verdeeld en gaan ieder aan de slag met een van deze drie gespreksonderwerpen. Dat leidt tot handelingsopties per categorie.

Technologie:

- Veiligheid: Goed toezien wie er toegang hebben tot de data die de blusrobot genereert en die maximaal voor één dag op te slaan vanwege privacy:
Regie op de beschikbaarheid van de beelden die de blusrobot ophaalt
Goed instellen van autorisatie en regie op autorisatie
- Kwaliteit van dienstverlening: zorg voor een tool die je in de beslisbomen opneemt over het inzetten van de blusrobot
- De blusrobot bekendheid geven in de elektronische leeromgeving zodat mensen met wie samengewerkt wordt weten dat hij er is
- Rust de blusrobot uit met een signaal om manschappen te waarschuwen met gedifferentieerde geluiden bij ongebruikelijke waarden
- Beschouw de blusrobot als een Zwitsers zakmes: bouw hem modulair en zet in wat nodig is op dat moment en houdt de ontwikkelingen in beweging

Omgeving:

- Veiligheid: publiek informeren over de blusrobot
 - Promoten op evenementen en open dagen
 - In verschillende nieuwsbrieven inzet van blusrobot toelichten in perifere veiligheidsregio's
- Veiligheid/ kwaliteit van dienstverlening:
 - Neem bij oefeningen in de regio de blusrobot ook mee, dan hebben mensen die bij die oefening aanwezig zijn hem al gezien eveneens als het publiek
- Systemen van meldkamers aanpassen op de vindbaarheid van de blusrobot
- Mensen die met de blusrobot werken moeten in hun houding bescheiden zijn en naast de gezagvoerders ter plaatse gaan staan en een aanbod doen, dit helpt de blusrobot goed te introduceren
- TDV houdt de lijn met universiteiten en bedrijfsleven om de blusrobot verder te ontwikkelen en ook met deze samenwerkingspartners te blijven innoveren

Mens:

- Campagne om mensen bewust te maken van voordelen blusrobot zodat
 - er meer blusrobots gekocht worden
 - mensen weten hoe ze aan informatie kunnen komen
 - regio's weten hoe ze hulp aan kunnen vragen
- Scholing
 - Opnemen in leergang manschappen en bevelvoerders
 - Delen van de lessons learned in regio, nationaal en internationaal
- Aantrekken van ander talent: digitale jongeren, vak voor hen ook aantrekkelijk maken en hun enthousiasme inzetten
- Optische en geluidssignalen bouwen op de blusrobot, zodat medewerkers weten wat hij gaat doen en ook de omgeving hoort/ziet waar hij is.

Terugblik en afronding

Aan het einde van de workshop wordt teruggekeken en besproken wat de Aanpak Begeleidingsethiek concreet heeft opgeleverd. De deelnemers geven aan dat het veel nieuwe inzichten oplevert en dat er in korte tijd veel wordt gerealiseerd. Daarnaast wordt de brede groep van deelnemers als meerwaarde ervaren. De combinatie van een duidelijke casus, enthousiaste deelnemers, en een aanpak die zorgt voor duidelijke uitkomsten in een korte tijd was dus een succes.

Dit werd er door initiator en groep genoemd:

- Interessant en laagdrempelig terwijl er veel kennis aan bod kwam
- Ook nuttig als de techniek vordert en er meer vragen komen, bijvoorbeeld over autonomie. Dan weer een sessie organiseren. Over nieuwe kwesties.
- Het is goed om zo met elkaar hier over in gesprek te gaan en het raakt aan allerlei andere thema's
- Ook voor iemand die zoveel kennis heeft over deze techniek wordt het heel erg inzichtelijk wat dit is en waar dit voor staat en met het oog op de toekomst.
- Mooi dat je breder kijkt me deze methode. Ook geeft het aanknopingspunten voor anders werken, andere professionaliteit.
- Voor herhaling vatbaar

De deelnemers

1. **Sandra McEwan-Verver** Projectleider ethiek Veiligheidsregio's
2. **Mirjam van Bokhorst** programmamanager IV, NIPV
3. **Meyda de Rooij** programmasecretaris programma IV, NIPV
4. **Walter van Vliet** SHEQ coordinator
5. **Sebastiaan Star** teamleider TDV
6. **Bram Seen** bestuurder blusrobot
7. **Richard Hameete** LMS - Beheer Meldkamer Rotterdam
8. **Michiel Kramer** bevelvoerder Vlaardingen
9. **Goos Janssens** projectleider brandweezorg
10. **Maud Sterrenberg** communicatie Multi Intelligence Centre
11. Dennis Klap Meldkamer centralist
12. Robbert Heinecke Ontwikkelaar/beheerder blusrobot, teamleider TDV

Moderatoren:

Hannah Boute (ECP), Gijske de Boo (Rijnstate Arnhem)

aanpak
**begeleidings
ethiek**

ECP
Platform voor de
InformatieSamenleving

Verslag workshop
Aanpak Begeleidingsethiek
Inzet blusrobot

Meer informatie over de Aanpak Begeleidingsethiek,
waaronder dit verslag, vindt u op

www.begeleidingsethiek.nl